

Høstfiske og restkvoter i kystflåten

Fisket etter torsk, hyse og sei

Edgar Henriksen

Nofima er et næringsrettet forskningsinstitutt som driver forskning og utvikling for akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien.

Nofima har om lag 470 ansatte. Hovedkontoret er i Tromsø, og forskningsvirksomheten foregår på seks ulike steder: Ås, Stavanger, Bergen, Sunndalsøra, Averøy og Tromsø.

Hovedkontor Tromsø
Muninbakken 9–13
Postboks 6122
NO-9291 Tromsø
Tlf.: 77 62 90 00
Faks: 77 62 91 00
E-post: nofima@nofima.no

Internett: www.nofima.no

Rapport

 ISBN: 978-82-7251-886-7 (trykt)
 ISBN: 978-82-7251-887-4 (pdf)

 Rapportnr.:
 24/2011

 Tilgjengelighet:
Åpen

<i>Tittel:</i> Høstfiske og restkvoter i kystflåten. Fiske etter torsk og sei	<i>Dato:</i> Juli 2011 <i>Antall sider og bilag:</i> 26
<i>Forfatter(e):</i> Edgar Henriksen	<i>Prosjektnr.:</i> 20119
<i>Oppdragsgiver:</i> Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond	<i>Oppdragsgivers ref.:</i> FHF # 900528
<i>Tre stikkord:</i> Sesongprofil, kvoteutnyttelse, bifangstordning	
<i>Sammendrag: (maks 200 ord)</i> Se sammendrag på side 2	
<i>English summary:</i> <p>This report addresses the strong seasonality in the Norwegian coastal fishery for cod. There are sound economic reasons for the fishing fleet to adapt this fishing pattern; costs are low and profits high due to higher value of catches than in the rest of the year. The most important product groups (salted cod, salted and dried cod (clip fish) and stockfish) benefit from this seasonal profile. The fluctuations are a recurrent theme in the debate around the fisheries, due to the problems this creates for supplying the markets with other products (e.g. fresh filets). Also it is a problem with respect to capital utilization in the processing industry and the ability to offer the labor force steady employment. Measures therefore have been proposed to curb the seasonal profile.</p> <p>As a consequence of the heavy cod focus in the coastal fleet this fleet segment is not utilizing their quotas of haddock and saithe. In fishery for saithe the development indicates that no special measures are required. The by catch arrangement increases the coastal fleets haddock catches. It is also observed a trend where more coastal fishing vessels are investing in equipment to freeze catches at sea. A continuation and extension of the by catch arrangement and the increased landings of bigger coastal vessels of frozen at sea haddock is believed increase the coastal fleet's utilization of haddock quotas.</p>	

Forord

Forskningsprogrammet *Markedsbasert høsting av fiskeressurser er finansiert av FHF og har pågått i regi av Nofima Marked siden 2002. Siden starten har programmets innretning vært å kartlegge hvordan ulike fangstreguleringer påvirker adferden til havs, og hvilken innflytelse fangstadferd har på de påfølgende ledd i verdikjeden – deriblant næringens evne til å generere verdifulle produkter som bidrar til å tilfredsstille kundene i våre viktigste marked. I et slikt verdikjedeperspektiv analyseres effekten av ulike former for fangstreguleringer, og det pekes på fordeler og ulemper ved ulike typer reguleringer. På denne måten påvises det sammenhenger – og utvikles kunnskap – mellom fangstreguleringer og produkt- og markedstilpasninger. Slik kunnskap gir et viktig bidrag til å forbedre fangstreguleringene for å øke verdiskaping med basis i norske fiskeressurser.*

De siste årene har oppmerksomheten i programmet i særlig grad vært rettet inn mot ulike former for kvotepremiering som kan bidra til å dempe uheldige sider ved landingsmønsteret. Flere slike ordninger har vært vurdert – distriktskvoter, ekstra kvoter for å fange torsk levende og ulike bifangstordninger.

I denne rapporten vil vi belyse to fenomener; Kystflåtens sterke sesongprofil i torskefiske og tendensen vi har sett de siste årene til at kystflåten ikke utnytter sine sei- og hysekvoter, avgrenset til fisket nord for 62° N. Vi vil dokumentere og forklare fenomenene og foreslå tiltak som eventuelt kan bidra til å ender fiskemønsteret.

Undersøkelsen er basert på data fra Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase og eksportstatistikk fra SSB. Den er dessuten basert på andre rapporter produsert ved Nofima og tilgjengelig litteratur.

Rapporten er organisert på følgende måte. Det går kort gjennom leveringsmønsteret til kystflåten over året når det gjelder torsk hyse og sei (kapittel 3) før det sees nærmere på kystflåtens fiske etter hyse (kapittel 4) og sei (kapittel 5). Deretter presenteres en grov oversikt over utviklingen i eksport av hyse og sei (kapittel 6). Rapporten avsluttes med konkluderende bemerkninger (kapittel 7). Sammendraget (kapittel 2) oppsummer funn og konkluderende bemerkninger.

Innhold

1	Omfang og avgrensing	1
2	Sammendrag.....	2
3	Ujevn tilgang på fisk over året	4
3.1	Sesongprofil	4
3.2	Hvorfor seongprofil?.....	5
3.3	Forvaltningsgrep for å dempe av sesongprofil	5
3.4	Kan kystflåtens sesongprofil i fiske etter torsk dempes?	6
3.5	Høstfiske	9
4	Utnyttelse av kvotegrnlaget for hyse nord for 62° N	10
4.1	Hysebestanden nord for 62° N.....	10
4.2	Kvoter og kvoteutnyttelse i kystflåten.....	10
4.3	Sesongprofil	12
4.4	Nærmere om utviklingen i hysefisket	12
4.5	Spesialisering.....	14
5	Utnyttelse av kvotegrnlaget for sei nord for 62° N.....	16
5.1	Seibestanden nord for 62° N.....	16
5.2	Kvoter og kvoteutnyttelse i kystflåten.....	16
5.3	Sesongprofil	18
5.4	Nærmere om utviklingen i seifisket	18
5.5	Spesialisering.....	20
6	Eksport av produkter av hyse og sei.....	22
6.1	Hyse.....	22
6.2	Sei.....	22
7	Konkluderende bemerkninger	24
7.1	Sesongprofil	24
7.2	Kvoteutnyttelse.....	24
8	Referanser.....	26

1 Omfang og avgrensning

En viktig konklusjon fra studier av landingsmønsteret til kystflåten er at fartøyene har et sterkt fokus på vinterfiske etter torsk. Det gir flere utfordringer for flåtegruppen og den delen av fiskeindustrien som er avhengig av leveranser fra dem. For kystflåten innebærer denne fangststrategien at store deler av kvotene av hyse og sei til kystflåten blir stående ubrukt og overføres til havfiskeflåten i andre halvår. Det innebærer at kystflåten over tid har avstått fra store deler av sitt inntektsgrunnlag. En annen utfordring ved at all torsken blir fisket opp på vinteren, er at det kan bli problematisk å gjennomføre et fiske etter hyse på høsten fordi dette nødvendigvis gir stor innblanding av torsk. En observasjon som er gjort tidligere i programmet indikerer at dette problemet får økt aktualitet når kvotene på torsk, hyse og sei øker. De siste årenes innføring av en bifangstordning har imidlertid ført til økt aktivitet på høsten.

I dette delprosjektet vil vi rette oppmerksomheten mot dette problemet gjennom å studere landingsmønsteret. Hensikten med denne kartleggingen er å skaffe kunnskapsgrunnlag for å analysere hvordan ulike elementer i fangstreguleringene bidrar til å premiere torskefokus og vinterfiske framfor høstfiske og innblanding av hyse og sei i kystflåtens landinger. Et annet viktig motiv for en slik kartlegging er å avdekke om det er fartøy som har fiske etter hyse og sei (unntatt not) som vesentlige deler av sitt inntektsgrunnlag og om bifangstfiske er en forutsetning for, eller støtter opp under, slike fangstopplegg.

Med denne kartleggingen som grunnlag vil det i delprosjektet gjennomføres analyser for å avdekke hvilke reguleringsgrep som vil være effektive for å premiere høstfiske og bifangstfiske i kystflåten. Det vil også være et viktig grunnlag for å vurdere om det er enkelte fartøy – og driftsformer – som i dagens reguleringsregime blir hindret fra å utvide sitt bifangstfiske og høstfiske etter torsk.

I tillegg vil det gjennomføres analyser av hvordan ulike bifangstordninger har bidratt til å fremheve/dempe fangst av hyse og sei og høstfiske etter torsk i kystflåten. Det vil samtidig gjennomføres sett på hvilke reguleringsgrep som vil bidra til å øke høstfiske etter torsk og økt fangst av hyse og sei i kystflåten.

Målet med delprosjektet er å dokumentere hvor stort problemet med torskefokus på vinteren og ufisket hyse- og seikvoter er i kystflåten. Dette skal danne grunnlag for å foreslå reguleringsgrep som kan bidra til økt høstfiske etter torsk og bedre utnyttelse av tildelte kvoter for hyse og sei i kystflåten.

2 Sammendrag

Våre analyser av sluttseiddedata viser følgende når det gjelder kystflåtens fiske etter torsk, hyse og sei:

- Det er en markert sesongtopp i mars, som i hovedsak skyldes torskefiske. I femårsperioden 2006 – 2010 landet kystflåten ca 90 prosent av torsken i første halvår, derav ca 40 prosent i mars.
- Hysefisket, men til dels også seifisket, er jevnere fordelt over året. Garnfisket etter sei har en topp på vinteren og notfisket på sensommeren.

I samtlige fartøygrupper i kystflåten prioriteres torskefisket. Med unntak av den miste fartøygruppen (<11), der en god del fartøy ikke tar hele torskekvoten, så tar fartøy i de øvrige fartøygruppene nesten uten unntak sine torskekvoter. Årsaken til at fiske etter torsk prioriteres er forklart med høy verdi kombinert med lett tilgjengelighet og lave fangstkostnader i vinterhalvåret. For vesentlige produktgrupper (saltfisk, klippfisk og tørrfisk) er sesongprofilen heller en fordel enn en ulempe i forhold til produksjon og marked. Grunnen til at sesongsvinginger er et stadig tilbakevendende tema er problemene dette skaper i forhold til enkelte markeder og i forhold til jevn sysselsetting og kapasitetsutnyttelse i fiskeindustrien. Dette legitimerer at det settes inn spesifikke tiltak, eller at en forsterker forvaltningsgrep som har dokumenterte dempende virkninger på sesongprofilen. Følgende tiltak, som det i større eller mindre grad er politisk aksept for, kan anvendes, hver for seg eller sammen, for å bøte på ulempene med sesongsvinginger:

1. Fortsette struktureringen av kystflåten, men begrense muligheten til å besitte store kvoter i pelagiske fiskerier kombinert med store kvoter i torskefiskeriene.
2. Periodisering, gjerne formulert som en bifangstordning, med en avgrensning til ferske leveranser
3. Endring av kvoteåret
4. Kvotebonus for levendefangst av torsk

Interessen for å fange hyse og sei er imidlertid ikke til stede for størstedelen fartøyene i alle fartøygrupper. Dette resulterer i at store deler av hyse- og seikvotene avsatt til kystflåten ikke blir benyttet. Hvert år etter 2005 har det blitt overført 20 – 25 tusen tonn hyse og opp mot 50 tusen tonn ubenyttet sei fra kystgruppen og til havfiskeflåten. I de årene det ligger til rette for et godt seinotfiske tas mesteparten av kystflåtens seikvote.

Selv om store deler av kystflåten ikke prioriterer fiske etter sei og hyse, så er en del fartøy i ferd med å gjøre fiske etter hyse og sei til en vesentlig del av inntektsgrunnlaget. Den generelt lave interessen har medført fritt fiske i kystflåten etter hyse og sei. Innenfor det frie fisket kan det registreres en økende interesse for garnfiske etter sei. Gode fangster, kombinert med økende priser (til salt- og klippfisk av sei), er forklaringsparametre og interessen er størst i fartøygruppene 11–15 meter og 21–28 meter. For et fåtall fartøy står sei for hoveddelen av fangstinntektene, og for mange flere er seifisket vesentlig. Hovedtyngden av fisket foregår fra vestlandsbankene og nordover til Røstbanken. Normalt er sei den arten

torskefiske det landes mest av i andre halvår. Det er også et betydelig notfiske etter sei på sommeren.

Fiske etter hyse engasjerer langt færre fartøy, men også her ser en at et fåtall fartøy er i ferd med å gjøre fiske etter hyse til hovedinntektskilde, eller til en vesentlig del av fartøyets inntektsgrunnlag. I de minste fartøygruppene er linefiske dominerende og det er en svakt økende tendens til at fartøy i gruppen 15–21 m øker linefisket etter hyse. Blant de større fartøygruppene er en del snurrevadfartøy i ferd med å prioritere hysefiske. En ny tendens er at større snurrevadfartøy har investert i, eller er i ferd med å investere i, anlegg for ombordfrysing, spesielt med sikte på å utnytte høyere priser for fryst rund hyse. Foreløpig er det snakk om 6 – 7 fartøy, men utviklingen blir fulgt med interesse av flere og kan medføre at ombordfrysing, spesielt av hyse, øker vesentlig i den større kystflåten. Dette har potensial til å øke kystflåtens utnyttelse av hysekvotene vesentlig. Fangstene vil imidlertid i liten grad bidra til forsyning av norsk fiskeindustri. Fiskeindustrien er mest interessert i fersk hyse av høy kvalitet, fortrinnsvis krokfanget.

Den relative andelen av fangsten tatt på høsten har ikke økt de siste årene. Kvantumet har imidlertid økt både som følge av økte kvoter og som følge av bifangstordningen. Denne ser ut til å være et egnet virkemiddel for å få økt fiske etter hyse med line på høsten og er spesielt velegnet for de forholdene en har i Øst-Finnmark på høsten. Ordninga ”treffer” ikke forholdene på andre deler av kysten like godt. For eksempel så ”blokkeres” gode hysefelt i Nordland og Troms av et for stort innslag av torsk på våren. Bifangstordningen har mindre betydning for fiske etter sei. For enkelte snurrevadfartøy kan ordninga imidlertid være avgjørende for fiske etter hyse og sei på høsten.

Med økte priser på sei, økt interesse for garnfiske og et fortsatt stort notfiske anbefales det at utviklinga sees an. I forlengelsen av dagens utviklingstrekk ligger det en økt utnyttelse av kystflåtens seikvoter.

Kystflåtens landinger av hyse er også økende, men i de siste årene har kvoteøkningen vært større enn økningen i kystfisket. Som følge av noe dårligere rekruttering forventes det imidlertid at hysekvotene vil bli noe mindre etter 2012. Sammen med økt interesse, spesielt fra større snurrevadfartøy, antas det at kystflåtens kvoteutnyttelse vil gå opp også når det gjelder hyse. For å stimulere til økt linefiske ansees bifangstordningen som viktig. Det bør vurderes å utvide ordninga slik at den treffer behovet til hyselinefiskene i Nordland og Troms bedre. Det bør også vurderes om den kan brukes til å øke fiske i andre halvår ytterligere.

Alternativet til ombordfryst hyse fra kystflåten vil mest sannsynlig være overføring av kvotene til havfiskeflåten, som nesten utelukkende lander denne hysa fryst. På kort sikt vil denne omleggingen derfor ikke få noen vesentlig effekt for fiskeindustrien. Effektene på lengre sikt av økt ombordfrysing, bør få oppmerksomhet i årene som kommer, spesielt med sikte på å motvirke eventuelt uheldige effekter for fiskeindustriens forsyningssituasjon dersom hysebestanden reduseres fra dagens nivå.

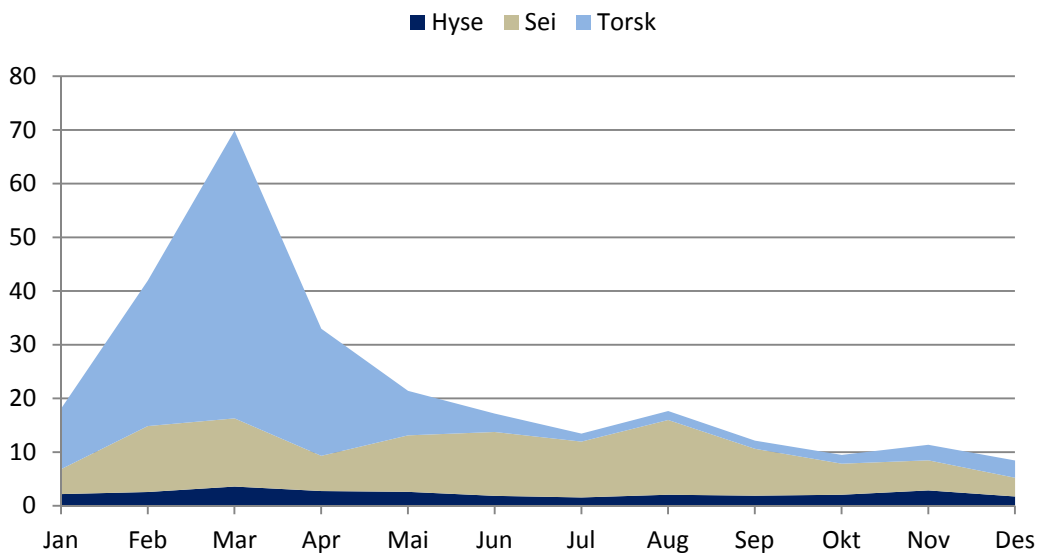
3 Ujevn tilgang på fisk over året

I dette kapittelet vil det bli kystflåtens¹ sesongprofil bli beskrevet. Årsaker til denne fangstilpasninga, samt hvilke fordeler og ulemper den medfører, vil bli belyst og eventuelle tiltak for å jevne fiske mer utover året vil bli diskutert.

3.1 Sesongprofil

I samtlige fartøygrupper i kystflåten prioriteres torskefisket. Med unntak av den miste fartøygruppen (<11), der en god del fartøy ikke tar hele torsk kvoten, så tar fartøy i de øvrige fartøygruppene nesten uten unntak sine torsk kvoter. Sesongprofilen i norske fiskerier, og spesielt profilen i de viktigste kystfiskeriene etter torsk (torsk, hyse og sei), har vært diskutert i lang tid. Profilen for femårsperioden 2002 – 2010 er vist i Figur 1 og illustrerer følgende poeng:

- Sesongsvingningene i kystflåtens leveranser er i første rekke knyttet til fisket etter torsk. Torsk er den viktigste av artene i kvantum og på grunn av høyere priser, enda større i verdi.
- Fisket etter sei er nest viktigst og langt mer stabilt over året, men med topper på vinter og sommer.
- Hysefisket har minst betydning kvantumsmessig og varierer minst over året.

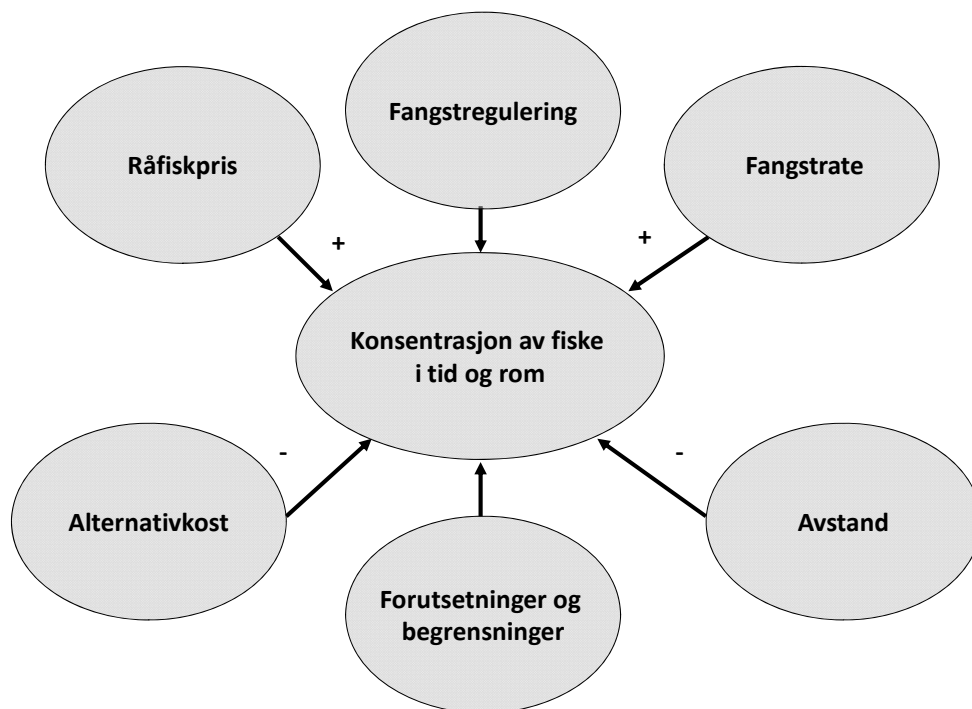

Figur 1 Sesongprofil for kystflåtens fiske etter torsk hyse og sei. Gjennomsnittlige månedlige landinger for årene 2006–2010 i tusen tonn. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

¹ Gjelder alle fartøygrupper i torsk fiskerier unntatt trål og autolinefartøy større enn 28 m

3.2 Hvorfor sesongprofil?

Hermansen et al. (2011) studer geografisk og sesongmessig fordeling av landinger, med vertikalt integrerte og uavhengige trålere som case ut i fra Hermansen – Dreyer modellen (se Figur 2). Den viktigste forklaringen på sesongpreget, er i henhold til modellen den sterke variasjonen i fangstrater og fangstkostnader over året. Når torsk (og andre arter) er på gyte- eller beitevandring, fører det til store, lett tilgjengelige forekomster som kan fiskes med høye fangstrater og med lave kostnader. Tilgangen, i alle fall for kystflåten, er langt mer usikker i andre deler av året. Det er derfor en ekstra motivasjon for kystflåten til å ta kvotene når torsken er lett tilgjengelig. I vinterfisket etter torsk, oppnår fiskerne dessuten høye priser, som følge av at man fanger stor fisk, velegnet til godt betalende tørrfisk-, saltfisk- og klippfiskmarkeder. Når torsken også inneholder verdifulle biprodukter², er det den mest lønnsomme og minst risikable tilpasningen.

Figur 2 Hermansen - Dreyer modellen. Modellen illustrerer faktorer som påvirker konsentrasjon av fiske i tid og rom. I begrepet "alternativkost" ligger tap av alternative driftsmuligheter ut fra en gitt kvoteportefølje. I begrepet "forutsetninger og begrensninger" er knyttet til fartøyets størrelse, kvoteportefølje og utrustning. Kilde; Hermansen et. al (2011).

3.3 Forvaltningsgrep for å dempe av sesongprofil

Grunnen til at sesongsvinginger er et til stadig tilbakevendende tema er problemene dette skaper i forhold til enkelte markeder³ og i forhold til jevn sysselsetting og kapasitetsutnyttelse

² Lever og rogn. Spesielt rogn oppnår høye priser.

³ Markedet for ferske produkter generelt og spesielt ferske bearbejdede produkter.

i fiskeindustrien. Ulike forvaltningsgrep har blitt tatt for å dempe svingningene, og flere har vært diskutert. Her nevnes ordninger som har vært og er i bruk:

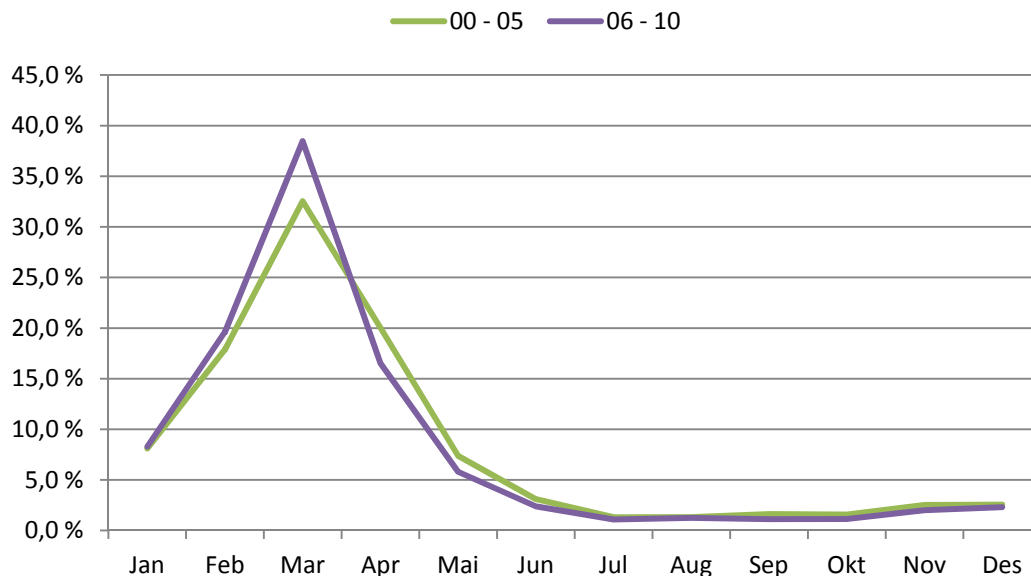
- Endring av den restriktive lovgivningen til trålere, og dispensasjon fra deltakerloven som tillot oppbygging av en industrieid trålerflåte. Oppbyggingen skulle sikre helårig drift, i første rekke som en del av modernisering av arbeidslivet og styrking av distriktene, men også av hensyn til markedet (se Finnstad, 2005).
- Periodisering: det vil si fordeling av fisket over to eller flere perioder. Dette kan gjøres både på gruppe og fartøynivå. Når det gjelder torsk var det tidligere vanlig med avsetning til andre halvår. I torskefiskeriene har dette virkemiddelet vært anvendt mot havfiskeflåten (se kapittel 6i Ot.prp.nr. 20, 2007-2008 for detaljer).
- Distriktskvoteordning der det er åpnet for at inntil 10 prosent av kvotegrunnlaget kan avsettes til å forsyne prioriterte områder og bedrifter. På det meste ble 1,6 prosent av torsk kvoten satt av til formålet. Kvotearvsetningen ble fordelt til høsten (se kapittel 6i Ot.prp.nr. 20, 2007-2008 for detaljer).
- Kvotebonus for levendefangst av torsk, hvor hensikten er å lagre levende, eventuelt fore opp, torsk for slakt og markedsføring i perioder med lav tilgang. Dette innebærer at det er avsatt en egen kvote for å kompensere for at kun 80 prosent av levende landet torsk avregnes mot kvoten. Ordningen har et begrenset omfang og har ikke vært fullt utnyttet alle år (se Hermansen, 2011).
- Bifangstfiske der en andel av torsk kvoten holdes av til å stimulere til fiske etter hyse og sei i andre halvår.

Rånes (2004) går nærmere inn på en del andre grep enn de nevnt over, for å jevne ut råstofftilgangen. I artikkelen diskuteres endring blant annet endring av kvoteår. I islandske torskefiskerier starter kvoteåret 1. september. Dette antas å være medvirkende årsak til at sesongprofilen er langt mindre markert på Island enn i Norge. Dette er imidlertid ikke eneste forklaringen og dette vil bli diskutert under. Et annet mulig virkemiddel er innføring av kvotebank. Konseptet omfatter at kvoter kan overføres mellom år⁴, enten på gruppenivå eller på fartøynivå. Ordningen antas å kunne gi større fiske på høsten. Ingen av disse ordningene er tatt i bruk i torskefiskeriene. Dels skylds det delt forvaltningsansvar med Russland, der det antas at dette ville komplisere forhandlingene sterkt, men også at Fiskeridepartementet ikke fant kvotebank hensiktsmessig fordi de ulike gruppernes over- og underfiske så ut til å utjevne seg over tid (Rånes m. fl., 2005). Dette forholdet ble tillagt større vekt en utjevning over året.

3.4 Kan kystflåtens sesongprofil i fiske etter torsk dempes?

Som det framgår av Figur 3 så har sesongtoppen i kystflåtens samlede landinger blitt høyere og sesongen mer sammentrykt mot slutten av perioden 2000 – 2010. I perioden 2000 – 2005 landes 89 prosent av torken i førte halvår. Tilsvarende tall for 2006 – 2010 er 91 prosent. I det følgende vil vi se nærmere hva som eventuelt kan gjøres for å dempe sesongpreget til kystflåten.

⁴ Enten fiske deler av kommende års kvote, eller overføre deler av inneværende års kvote til kommende år.

Figur 3 Gjennomsnittlig andel av torsk per måned landet av kystflåten for periodene 2000–2005 og 2006–2010. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

Hermansen og Svorken (2011) har studert sammenhengen mellom strukturering og landingsmønster. De finner at strukturerte fartøy sprer torskefangsten over lenger periode enn ustrukturerte fartøy. Kvoten er større og de trenger lengre tid på å ta den. Kystfartøy som har rettigheter i andre fiskeri, for eksempel NVG sild og makrell har et langt mer intensivt fiskemønster. Den samlede effekten for fiskeindustrien er imidlertid, som det framgår av Figur 3, en noe kortere og mer intensiv sesong.

I avnitt 3.3 ses det på mulige virkemidler. I og med at distriktskvoteordninga fikk et beskjedent omfang, og hadde begrenset effekt i forhold til et ordinært fiske og i tillegg var meget kontroversiell, ble ordningen avsluttet etter en kort periode (Hermansen og Dreyer, 2008). Erfaringene med ordningen, også at den krevde store administrative ressurser, gjør det lite trolig at ordningen vil bli gjeninnført.

Periodisering i torskefiske har blitt brukt i beskjeden grad og kun overfor havfiskeflåten. Virkemiddelet har ikke vært brukt de siste ti årene i havfiskeflåten. Grunnen til at de minste flåtegruppene ble unntatt er at de er minst mobile, mest sårbar for dårlig vær og tilgjengeligheten av torsk i normalår er lav i kystnære farvann i andre halvår. I og med at bifangstfisket etter torsk åpnes etter en gitt dato er dette en form for periodisering, men med et utvidet formål i forhold til å sikre industrien råstoff i andre halvår. Bifangstordningen omfatter i 2011 kun fartøy mindre enn 21 m.

I tillegg til bifangstordning er kvotebonus for landing av levende torsk i bruk ovenfor kystflåten. I henhold til "Forskrift om regulering av fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62°N i 2011"⁵ er det satt av 300 tonn torsk for å kompensere for bonusordningen og 6000 tonn torsk fra gruppekvoteene i lukkede grupper for fartøy med hjemmelslegde under 21 m til

⁵ Se <http://www.fiskeridir.no/fiske-og-fangst/-meldinger> . Meldingen oppdateres som følge av endringer

bifangst (av en samlet kvote for de samme gruppene på 130 590 tonn, tilsvarende 4,6 prosent).

Nytt for reguleringene i 2011 er at bifangstordningen kan benyttes også av fartøy som har gjenstående torskekvote. De første 30 prosent av torsken, regnet ut fra samlet fangst på ukebasis, vil avregnes bifangstkvoten, resten avregnes egen torskekvote. Det forutsettes at fangsten landes fersk. Dette grepet er motivert ut i fra både å sikre større tilførsler av torsk til fiskeindustrien i andre halvår og en større utnyttelse av kystflåtens kvoter av hyse og sei. Bifangstordningen for 2011 skal etter planen iverksettes fra og med 29. august 2011. I 2010 ble ordninga iverksatt allerede fra slutten av april for fartøy som var ferdig med sin torskekvote.

Når det gjelder trålerflåten som forsyningskilde til fiskeindustrien så viser Hermansen et. al. (2011) til at trålerflåten uten eierskap av fiskeindustrien har 57 prosent av sine torskelandinger utenom sesong (andre halvår). Fangsten landes imidlertid fryst, og denne flåten har fiske etter sei som et meget godt driftsalternativ i første halvår. Fangstene auksjoneres vanligvis på internasjonale auksjoner. Trålerflåten eid av fiskeindustrien lander ca 45 prosent av sine torskelandinger i andre halvår (mot ca 10 prosent for kystflåten). Dette er både fersk og fryst fisk og den stilles til rådighet for eiernes anlegg. Det er grunn til å anta at dersom disse fartøyene hadde blitt fristilt, ville de valgt samme driftsmønster som trålerflåten uten eierskap av fiskeindustrien. Det er derfor grunn til å anta at kontrollerende eierskap har betydning for landingsmønster og at dette også ville vært tilfelle dersom fiskeindustrien i Norge, som på Island, hadde hatt anledning til å ha kontrollerende eierskap i kystflåten (aksjemajoritet eller tilsvarende). Dette er imidlertid ikke norsk politikk.

Dersom vi sammenligner oss med Island så finner vi også sesongprofil her, men den er langt mer dempet enn den norske. Rånes (2004) forklarer dette med oppstart av kvoteåret 1. september. Dette er nok element i fiskemønsteret på Island, men det finnes også to andre:

- Fiskeindustrien har anledning til å ha kontrollerende eierskap også i kystfiskeflåten og har i tillegg anledning til å eie kvoter som de kan leie ut (Anon, 2006). Dette er en mulighet som våre tidligere undersøkelser viser at fiskeindustrien på Island aktivt bruker, både til å sikre forsyning gjennom året og til å stimulere til økt fiske med line (Henriksen m.fl, 2009).
- Geografien spiller en viktig rolle. Også på Island vandrer fisken inn og ut fra kysten, men øya har en begrenset kontinentalsokkel. Dette gjør at vandingsmønsteret til viktige fiskebestander er mindre "ekstremt" enn det vi ser i Norge. Fisken er derfor tilgjengelig i større deler av året også for kystflåten.

Som det er gjort rede for over er det sterke økonomiske grunner til at spesielt fiske etter torsk har et markert sesongpreg. Det antas at det vil være økonomisk irrasjonelt å forsøke å regulere bort sesongpreget. Dersom man ønsker å dempe sesongprofilen, av hensyn til markedspleie, sysselsetting og fiskeindustriens kapasitetsutnyttelse antas det at følgende virkemidler, med de mest virkningsfulle først, vil ha effekt:

1. Tillate fiskeindustrien å ha kontrollerende eierskap i kystflåten
2. Tillate fiskeindustrien å eie kvoter

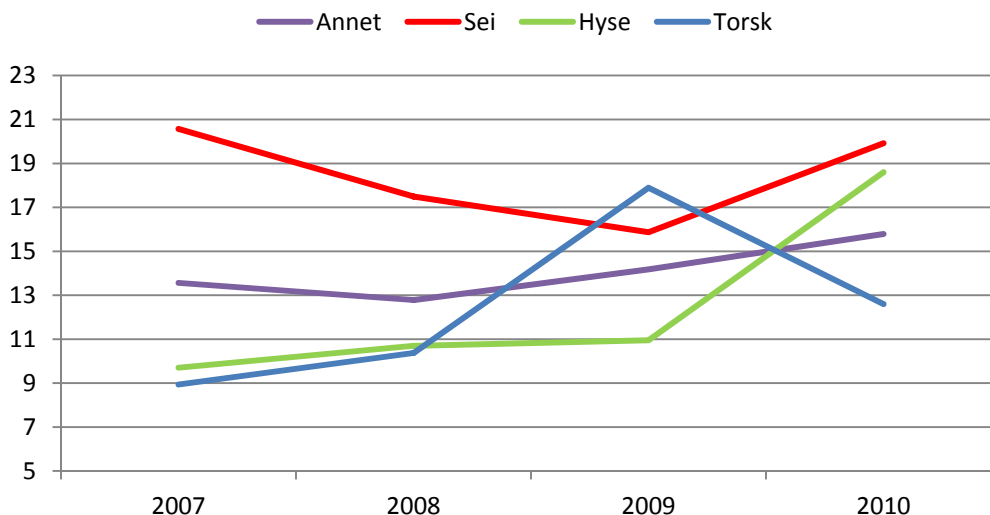
3. Fortsette struktureringen av kystflåten, men begrense muligheten til å besitte store kvoter i pelagiske fiskerier
4. Periodisering, gjerne formulert som en bifangstordning avgrenset til ferske leveranser
5. Endring av kvoteåret
6. Kvotebonus for levendelanding av torsk

De to første virkemidlene står til rådighet for islandsk fiskeindustri, men representerer et klart brudd med gjeldende norsk politikk. Det skal svært mye til for at et slikt brudd vil komme i nær framtid. Det er derfor grunn til å konsentrere diskusjonen om de grepene som faktisk kan bli gjennomført.

3.5 Høstfiske

Seibestanden er fortsatt stor til tross for at den er i tilbakegang fra toppårene 2005–2007. Hysebestanden er sterkere enn noen gang. Som følge av at kystflåten, med unntak av at seinotflåten enkelte år, ikke har utnyttet sine sei- og hysekvoter (se kapittel 4 og kapittel 5), har det vært fritt fiske for kystflåten etter disse artene. For ytterligere å stimulere fisket etter hyse og sei er bifangstordningen introdusert.

Figur 4 viser utviklinga i kystflåtens landinger i andre halvår. 2009 var et unntaksår når det gjelder torsk. På grunn av markedsforhold stod det større kvoter igjen på høsten enn normalt og dette førte til økt interesse for å delta. Figur 4 viser imidlertid en tendens til økte landinger av torsk i andre halvår. Dette skyldes nok både økte kvoter og avsetning til bifangst i andre halvår. Bifangstordningen ser også ut til å bidra til økt fiske etter hyse og annen bunnfisk på høsten. Ordninga ser ut til å ha mindre betydning for fiske etter sei.

Figur 4 Kystflåtens landinger i andre halvår i tusen tonn rund vekt. Annet er annen bunnfisk. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

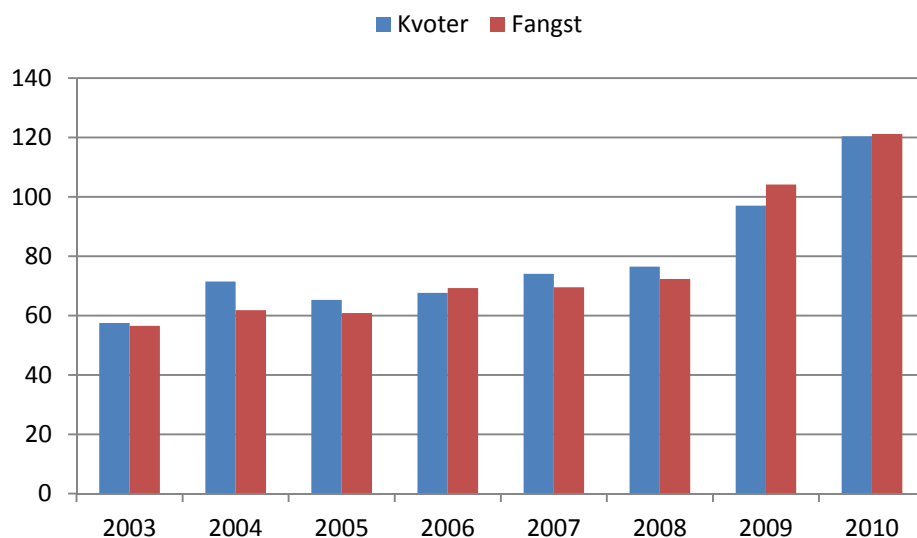
4 Utnyttelse av kvotegrnlaget for hyse nord for 62°N

I dette kapittelet vil det bli gjort rede for utvikling i utnyttelse av kvotegrnlaget for hyse.

4.1 Hysebestanden nord for 62°N

Den fiskbare bestanden av hyse (3 år og eldre) nord for 62° N det siste 10 året hatt en meget god vekst grunnet meget god rekruttering. I henhold til råd fra ICES kan TAC⁶ økes fra 303 tusen tonn i 2011 til 318 tusen tonn i 2012 (ICES, 2010a og 2011a). Årsklassene etter 2008 er ikke så sterke som foregående år (på eller under gjennomsnitt) (ICES, 2011a). Dette vil medføre at bestandsveksten flater ut.

Den gunstige bestandsutviklingen har ført til en tilsvarende økning av kvoter og fangst (se Figur 5). Til tross for at norske hysekvoter (kystflåten og havgående flåte) ikke har vært utnyttet fullt ut i alle årene fra 2003 til 2010 er de også overfisket i enkelte år.

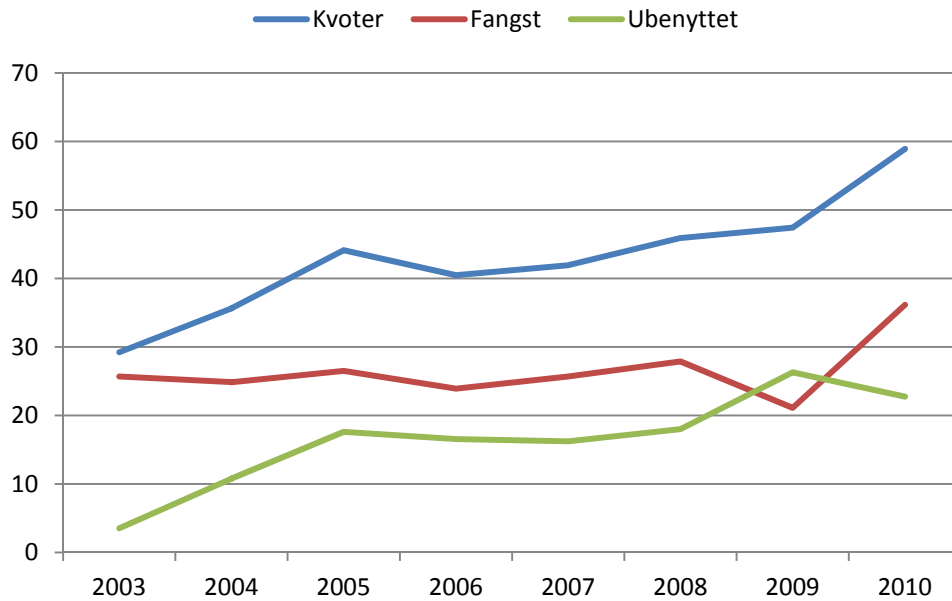

Figur 5 Norsk kvote og landinger av hyse nord for 62°N fra norske fartøy i tusen tonn rund vekt. Kilde: Sakspapirer til reguleringsrådet og landingsstatistikk fra Fiskeridirektoratet per uke 52 for de respektive år.

4.2 Kvoter og kvoteutnyttelse i kystflåten

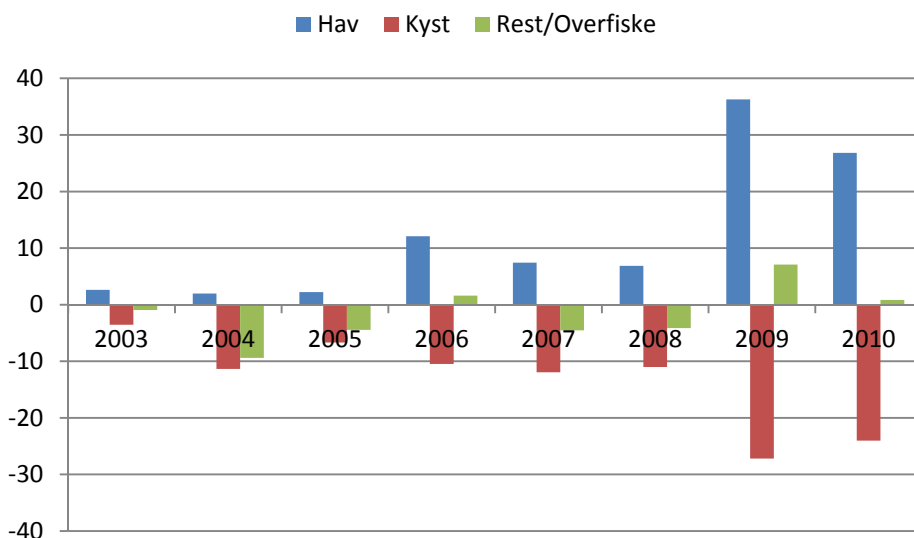
Figur 6 viser kystflåtens kvoter, fangst og ubenyttede kvoter i perioden 2003-2010. Kystflåtens fangst var i perioden 2003–2008 i overkant av 25 tusen tonn, mens tildelte kvoter i samme perioder har vært langt høyere. Det var en liten nedgang i fisket i 2009, som følge av markedsforhold, etterfulgt av en kraftig økning i 2010. I 2011 er kystflåtens landinger pr. uke 30 nesten 12 tusen tonn høyere enn på samme tidspunkt året før (32,5 tusen tonn mot 20,8 tusen tonn, en økning med 57 prosent). Til tross for dette står 46,6 tusen tonn tilbake av avsatt kvote for kystflåten for resten av året.

⁶ TAC = Total Allowable Catch.

Figur 6 Utvikling i kystflåtens kvoter, fangst og ubenyttet kvote av hyse nord for 62° N i tusen tonn rund vekt. Kilder: Sakspapirer til reguleringsrådet og Landingsstatistikk fra Fiskeridirektoratet per uke 52 for de respektive år.

Figur 7 viser differanser mellom fangst og tildelte kvoter av hyse ved inngangen av året fordelt på kystflåten og den havgående fiskeflåten. Figuren illustrerer godt det faktum at i løpet av sommeren/høsten de siste årene har Fiskeridirektoratet foretatt en overføring/retildeling av hysekvoter i favør av den havgående flåten, som følge av at kvotegrunnlaget ikke utnyttes av kystflåten.

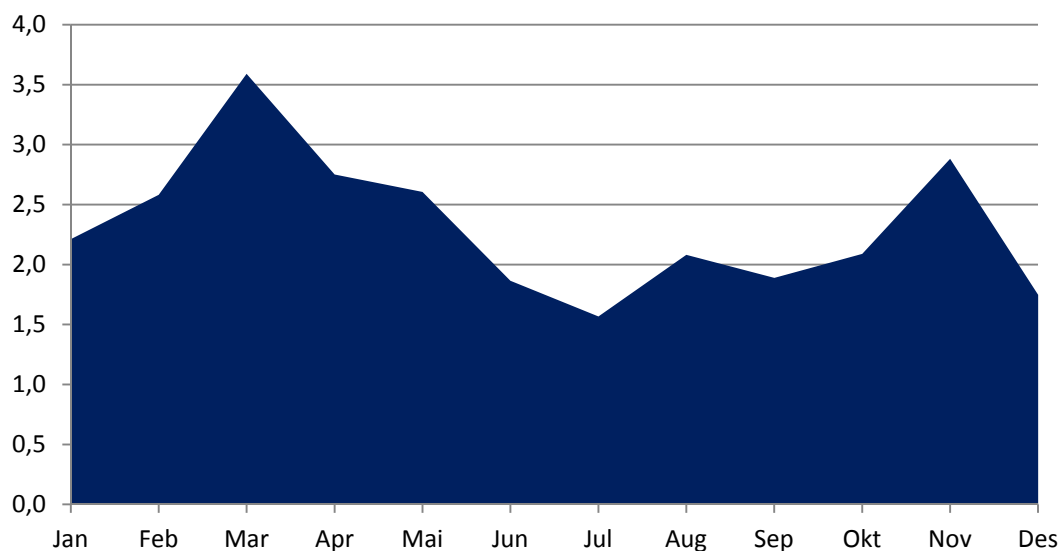

Figur 7 Differansen mellom fangst og tildelt kvote for hyse nord for 62° N ved begynnelsen av hvert år for havfiskeflåten og kystflåten og rest eller overfiske av norsk totalkvote i tusen tonn rund vekt. Kilder: Sakspapirer til reguleringsrådet og Landingsstatistikk fra Fiskeridirektoratet per uke 52 for de respektive år.

I 2009 fisket den havgående flåten i overkant av 36 tusen tonn mer hyse enn tildelte kvoter ved årets begynnelse og den norske hysekvoten ble overfisket med nesten 8 tusen tonn.

4.3 Sesongprofil

Kystflåtens sesongprofil på landinger av hyse vises i Figur 8. Sammenlignet med profilen for kystflåtens fiske etter torsk er fangstene langt jevnere fordelt. Mens over 90 prosent av kystflåtens landinger av torsk i perioden 2006-2010 skjer i første halvår, så er tilvarende tall for hyse 56 prosent.

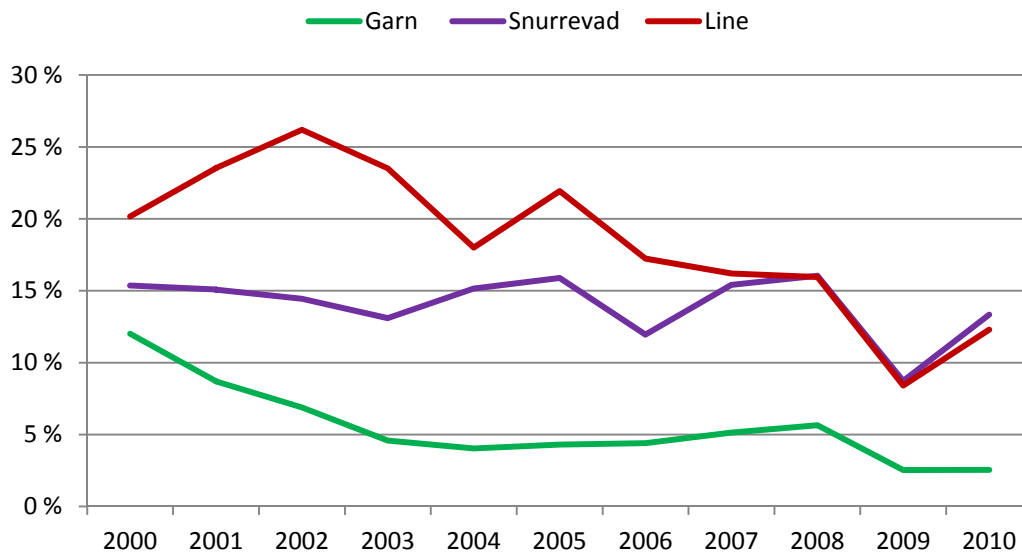
Figur 8 Sesongprofil for kystflåtens fiske etter hyse. Gjennomsnittlige månedlige landinger for årene 2006 – 2010 i tusen tonn. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

4.4 Nærmere om utviklingen i hysefisket

Figur 9 viser utviklingen i andel av norsk hysefiske fordelt på redskap i kystflåten. Tendensen er at garn er i ferd med å bli "utfaset", og en stadig mindre andel tas på line. Snurrevad har holdt standen og er det redskapet i kystflåten som står for størst landing av hyse.

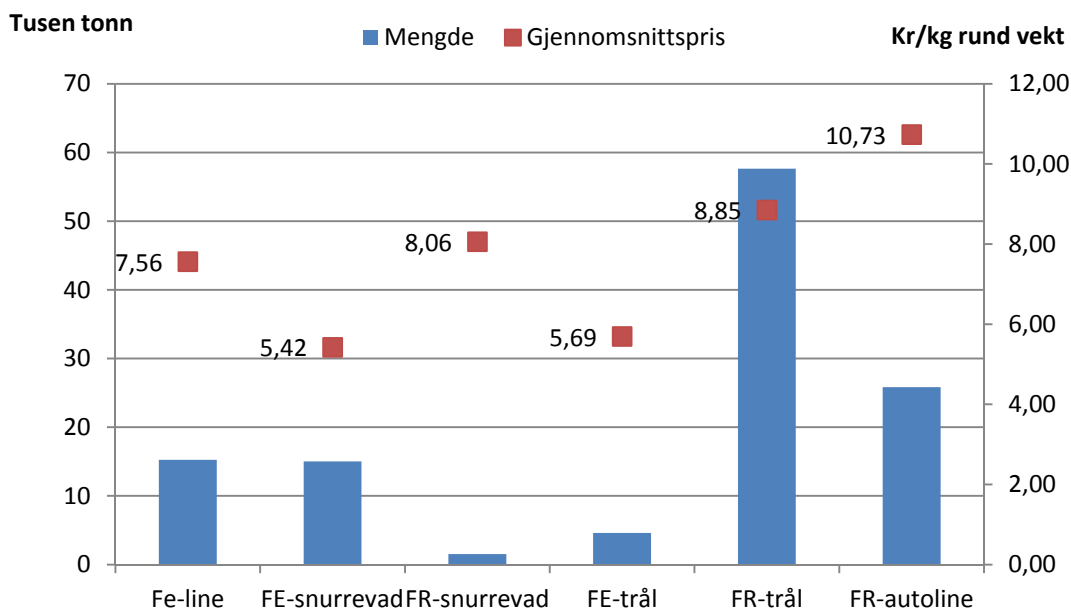
Som det framgår av Figur 10 er det store prisforskjeller på hyse avhengig av redskap og om fangsten landes fersk eller fryst. Prisvinnerne for ferske landinger er linefanget⁷ og frysede landinger oppnår langt høyere førstehåndspriser enn ferske landinger. Best pris oppnår krokfanget fryst hyse (autoline). Fryst snurrevadhyse oppnår betydelig høyere priser enn fersk.

⁷ Krokfanget hyse har høyere minstepris på Norges Råfisklags prislister.

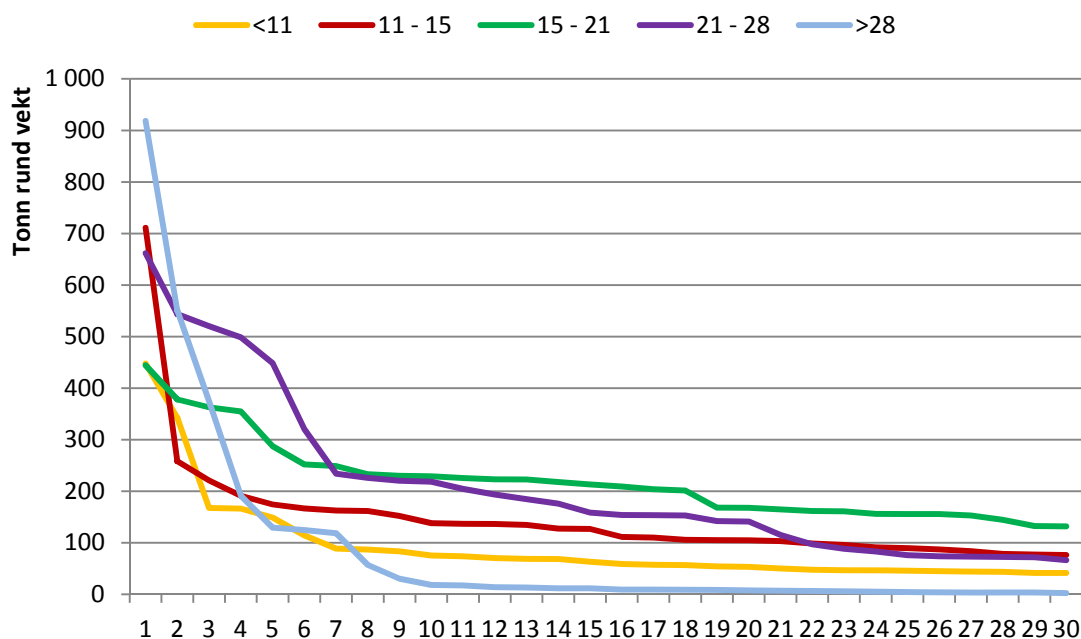
Figur 9 Utviklingen i andel av norsk totalkvote fordelt på redskap i kystflåten. Line omfatter også autoline mindre enn 21 meter. (Andelen tatt på andre redskap er neglisjerbar.) Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

Kombinasjonen av fritt fiske, liten etterspørsel etter fersk snurrevadfanger hyse, og utsikter til høyere priser på fryst hyse gjør at stadig flere snurrevadfartøy er i ferd med å investere i utstyr for ombordfrysing. Etter det vi har brakt i erfaring vil i underkant av 10 større snurrevadfartøy ha utstyr for ombordfrysing i 2012. Det er derfor rimelig å anta at det vil komme betydelig økte landinger av fryst hyse fra disse fartøyene i kommende år.

Figur 10 Landinger av hyse i tusen tonn rund vekt fra norske fartøy fordelt på redskap og tilstand (prefiks FE = fersk, prefiks FR = fryst) og tilhørende gjennomsnittsførstehåndspriser i 2010. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

4.5 Spesialisering

Figur 11 Hysefangene til de 30 fartøyene i hver størrelsesgruppe i kystflåten som har fisket mest hyse i 2010. Gruppen >28 er kystfartøy med hjemmelslengde under 28 m. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

Store deler av kystflåten prioriterer ikke fiske etter hyse. Figur 11 viser hysefangstene til de 30 fartøyene i hver størrelsesgruppe i kystflåten som fisker mest hyse. Figuren viser at innefor alle fartøygruppene finnes et fåtall fartøy som fisker svært mye mer hyse enn de andre – ”hysespesialister”. Dette er spesielt utpreget i de to minste (mindre enn 11 meter og 11 – 15 meter) og de to største fartøygruppene (21 – 28 meter og større enn 28 m). Line, herunder autoline er det foretrukne redskapet i de minste gruppene og i de største er det utelukkende snurrevad som brukes.

Tabell 1 Oversikt over samtlige kystfiskefartøy som har landet hyse i 2010. Gruppen >28 er kystfartøy med hjemmelslengde under 28 m. Maks er det fartøyet i hver gruppe som har landet størst mengde, gjennomsnitt er gjennomsnitt for gruppen og median fangsten til det fartøyet som plasserer seg midt i gruppa. Fangstall i kg rund vekt. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

	<11	11 - 15	15 - 21	21 - 28	>28
Maks	447 908	711 078	444 520	661 743	918 427
Gjennomsnitt	3 109	14 852	63 481	77 583	76 574
Median	232	1 759	14 944	15 276	9 001
Antall fartøy	2 419	548	158	126	35

Tabell 1 illustrerer spesialiseringspoenget ytterligere. I alle fartøygruppene betyr hysefisket lite for det store flertall av fartøy (stor forskjell på gjennomsnitt og median), mens maksimallandingene ligger langt over gjennomsnittet. Fartøygruppene der størst andel av fartøyene prioriterer hysefiske er gruppene 15 – 21 meter og 21- 28 meter. De fleste fartøyene i disse gruppene tar sine fangster på snurrevad, men en del fartøy tar også store fangster på line.

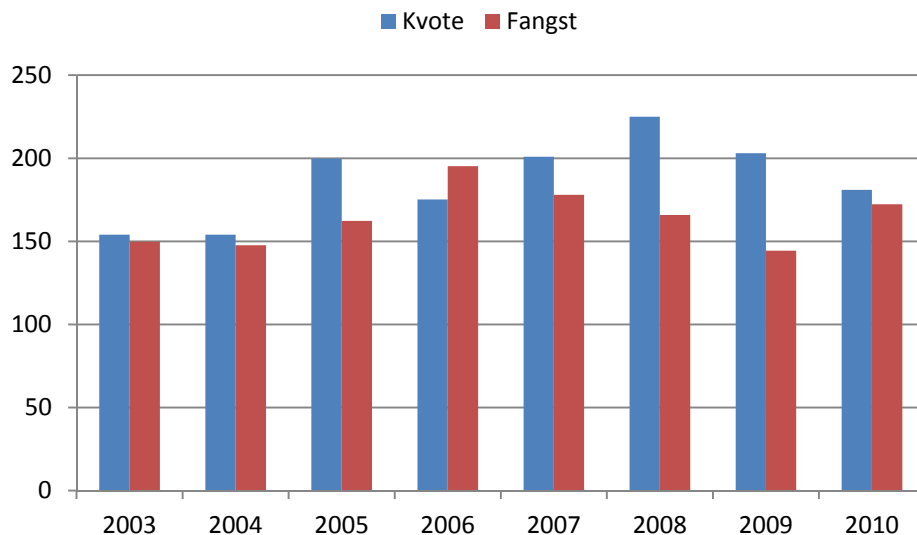
5 Utnyttelse av kvotegrunnelaget for sei nord for 62°N

I dette kapittelet vil det bli gjort rede for utvikling i utnyttelse av kvotegrunnelaget for sei.

5.1 Seibestanden nord for 62°N

Den fiskbare bestanden av sei (3 år og eldre) nord for 62° N hadde meget god vekst i perioden fra midt på 1990-tallet til midt på 2000-tallet grunnet meget god rekruttering. Svakere årsklasser de senere årene (2005 og 2007 var imidlertid over gjennomsnittet) har ført til redusert bestandsstørrelse. I henhold til råd fra ICES bør TAC reduseres fra 173 tusen tonn i 2011 til tusen tonn til 164 tusen tonn i 2012 (ICES, 2010b og 2011b).

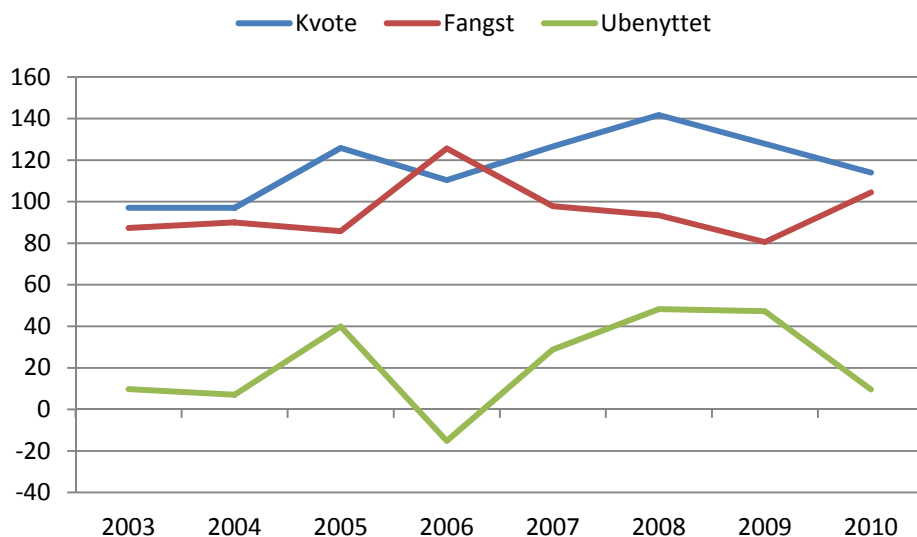
Den gunstige bestandsutviklingen førte til en tilsvarende økende kvotetrend fram til 2008. Etter den tid har kvotene blitt redusert i tråd med råd fra ICES.(se Figur 5). Kvotene ble overfisket i 2005 og her etter den ikke vært fullt utnyttet. I perioden 2007 til 2009 ble tildels store mengder ikke fisket (60 tusen tonn i 2009).

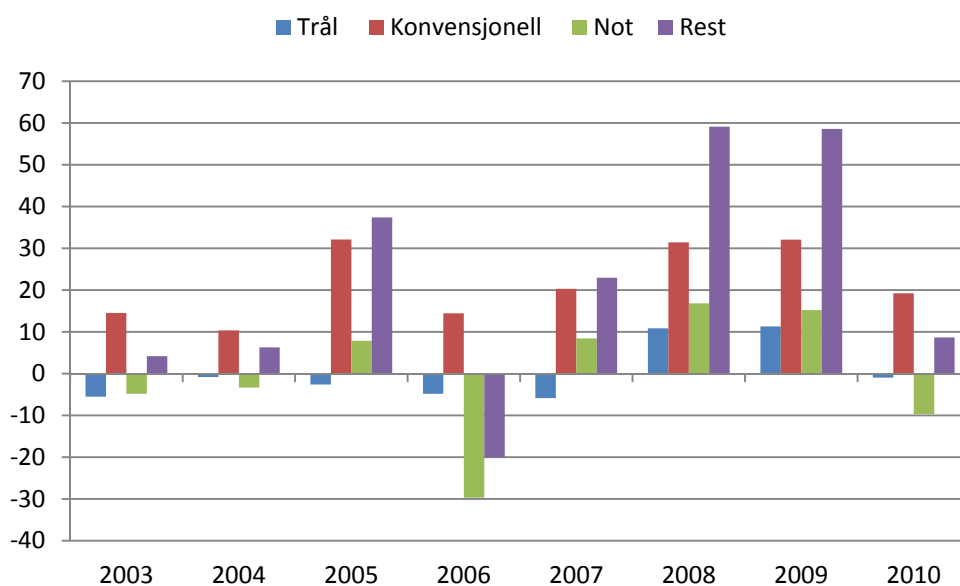
Figur 12 Norsk kvote og landinger av sei nord for 62°N fra norske fartøy i tusen tonn rund vekt. Kilde: Sakspapirer til reguleringsrådet og Landingsstatistikk fra Fiskeridirektoratet per uke 52 for de respektive år.

5.2 Kvoter og kvoteutnyttelse i kystflåten

Figur 13 viser kystflåtens kvoter, fangst og ubenyttede kvoter i perioden 2003-2010. Til kystflåten regnes i denne sammenheng, åpen gruppe, lukket gruppe, seinot og konvensjonelle fartøy større enn 28 meter med tillatelse til å fiske sei med garn – altså alle unntatt trål. Kystflåtens fangst har i perioden variert mellom 80 tusen og 125 tusen tonn. Med unntak av 2006, et år med svært godt seinotfiske, har kystflåtens kvoter ikke vært fullt utnyttet. I 2008 og 2009 fisket denne flåten (inklusive seinot) i underkant av 50 tusen tonn, mindre enn tildelte kvoter. I 2010 var imidlertid kvoteutnyttelsen langt bedre. Kombinasjonen av et godt seinotfiske og økende seipriser har ført til større kvoteutnyttelse.

Figur 13 Utvikling av kvoter, fangst og ubenyttet kvote av sei nord for 62°N i tusen tonn rund vekt for alle fartøygrupper unntatt trål. Kilder: Sakspapirer til reguleringsrådet og Landingsstatistikk fra Fiskeridirektoratet per uke 52 for de respektive år.

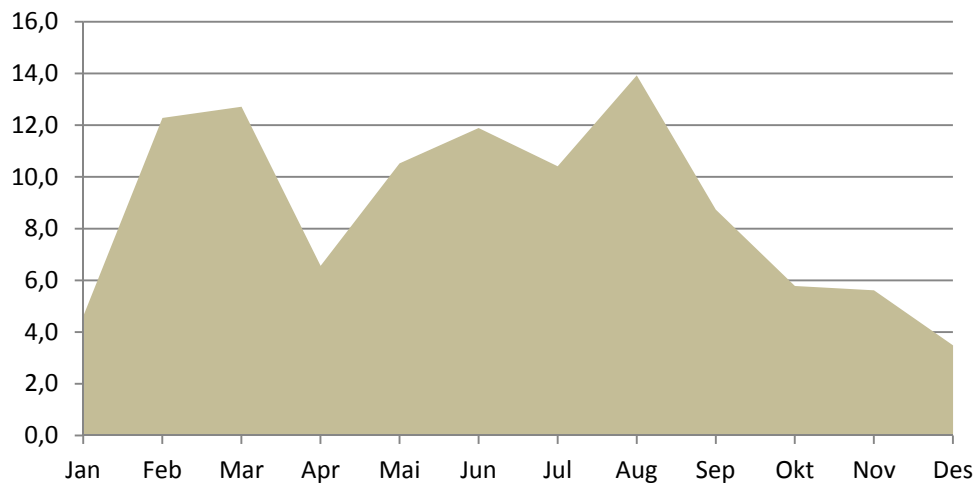
Figur 14 Differansen mellom fangst og tildelt kvote av sei nord for 62° N ved begynnelsen av hvert år for trål, seinot (Not) og konvensjonell (alle unntatt trål og seinot) og rest eller overfiske av norsk totalkvote i tusen tonn rund vekt. Kilder: Sakspapirer til reguleringsrådet og Landingsstatistikk fra Fiskeridirektoratet per uke 52 for de respektive år.

Figur 13 viser differanser mellom fangst og tildelte kvoter av sei ved inngangen av året fordelt på flåtegruppene trål, konvensjonell (alle unntatt trål og seinot) og seinot. På samme

måte som for hyse tar konvensjonelle fartøyer konsekvent ikke sine tildelte kvoter i perioden 2003–2010. Dette er grunnen til at det er fritt fiske for disse fartøyene. Til forskjell fra hysefisket tar heller ikke trålerflåten sine tildelte kvoter alle år, og trålerne har heller ikke "kompensert" for manglende fiske i andre grupper. Når seinotfisket slår til, som i 2006 og 2010, (og også 2011) er den samlede kvoteutnyttelsen bedre. I 2006 ble norsk kvote overfisket.

5.3 Sesongprofil

Kystflåtens sesongprofil på landinger av sei vises i Figur 15. Sammenlignet med profilen for kystflåtens fiske etter torsk er fangstene, som for hyse, langt jevnere fordelt. Mens over 90 prosent av kystflåtens landinger av torsk i perioden 2006 -2010 skjer i første halvår, så er tilsvarende tall for sei 55 prosent. Det er imidlertid to sesongtopper i kystflåtens seifiske: Garnfiske på vinteren og seinotfiske på sommeren. I høstfisket dominerer også garn.

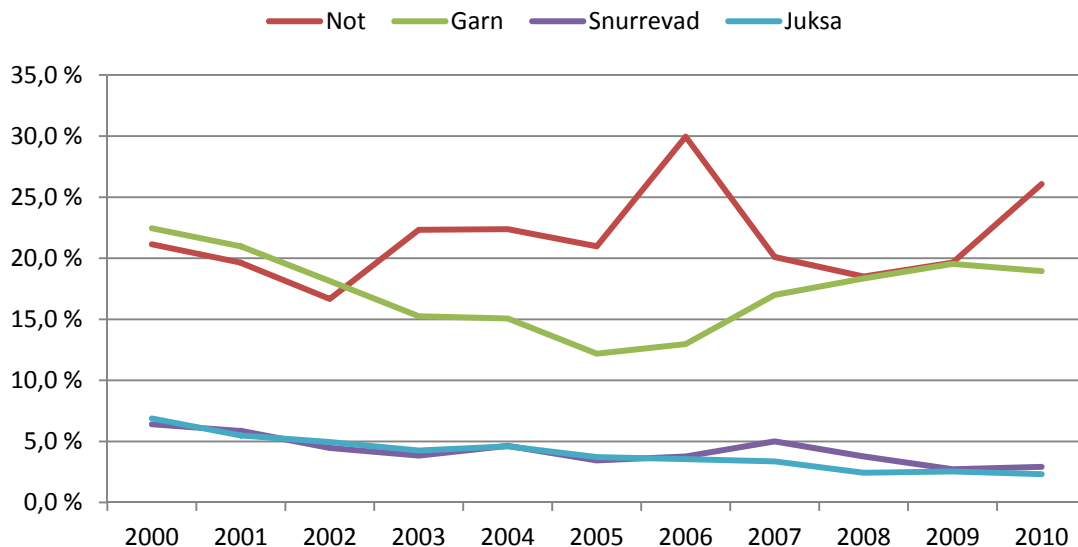

Figur 15 Sesongprofil for kystflåtens fiske etter sei (også sei sør for 62). Gjennomsnittlige månedlige landinger for årene 2006 – 2010 i tusen tonn. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

5.4 Nærmere om utviklingen i seifisket

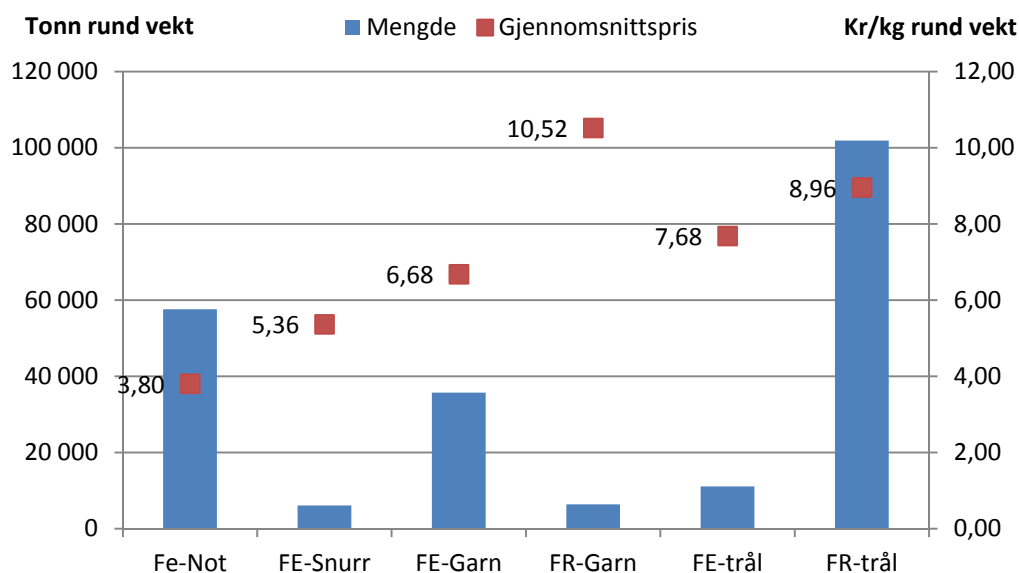
Figur 16 viser utviklingen i andel av norsk seifangst fordelt på redskap, for alle redskap utenom trål. Snurrevad og juksa er omtrent like store, men får stadig mindre betydning. Not varierer sterkt og er sammen med garn viktigst i konvensjonelt fiske etter sei.

Økte priser på sei generelt, og stor sei spesielt, har ført til økt interesse for seifiske og større deltakelse i garnfisket etter sei.

Figur 16 Utviklingen i andel av norsk totalkvote fordelt på redskap i kystflåten. Garn omfatter også konvensjonelle havgående fartøy med seigartillatelse. Kilde: Fiskeridirektoraters sluttseddeldatabase.

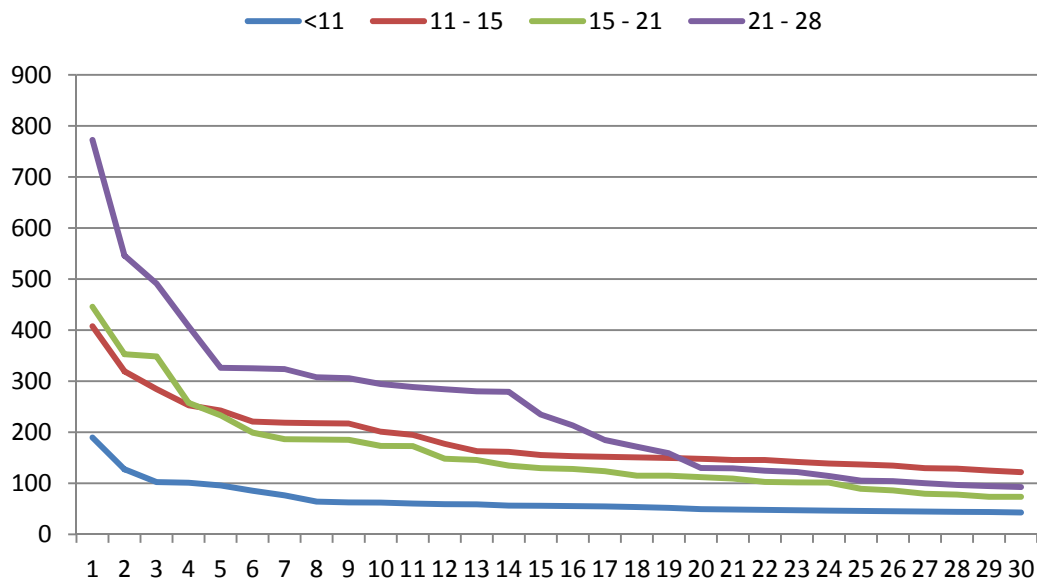
Av Figur 17 framgår det at det er det store prisforskjeller på sei avhengig av redskap og omfangsten landes fersk eller fryst. Prisvinnerne for ferske landinger er trålfanget sei, og notfanget sei oppnår lavest priser. Trålfangstene består av større fisk, sløyd og iset, mens notseien er små og levers rund og ubløgget. Best pris oppnår garnfanget fryst sei. Fryst garnsei landes av større havgående fartøy med seigartillatelse. Fartøyene er hjemmehørende på vestlandet og kombinerer garnfiske etter sei med autoline.

Figur 17 Landinger av hyse i tusen tonn rund vekt fra norske fartøy fordelt på redskap og tilstand (prefiks FE = fersk, prefiks FR = fryst) og tilhørende gjennomsnittsførstehåndspriser i 2010. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

5.5 Spesialisering

Deler av kystflåten prioriterer ikke fiske etter sei. Figur 18 viser fangstene til de 30 fartøyene i hver størrelsesgruppe i kystflåten som fisket mest sei i 2010. Figuren viser at en også har en viss tendens til spesialisering i seifiske, men tendensen er ikke så tydelig som i hysefisket. . Garn er det viktigste redskapet for disse fartøyene. Et fåtall fartøy tar også en del sei på snurrevad.

Figur 18 Seifangene til de 30 fartøyene i hver størrelsesgruppe i kystflåten som har fisket mest sei i 2010. Fartøy som har fisket med not og trål samt større garnfartøy er holdt utenom Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

Tabell 2 Oversikt over samtlige konvensjonelle fartøy (ikke not og trål), som har landet sei i 2010. Maks er det fartøyet i hver gruppe som har landet størst mengde, gjennomsnitt er gjennomsnitt for gruppen og median fangsten til det fartøyet som plasserer seg midt i gruppa. Fangstall i kg rund vekt. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

	<11	11 - 15	15 - 21	21 - 28	>28
Maks	189 670	407 753	445 999	772 637	2 710 268
Gjennomsnitt	3 797	22 393	37 073	66 422	210 000
Median	592	2 779	6 624	13 657	15 130
Antall fartøy	3 065	622	183	135	65

Tabell 2 illustrerer poenget over ytterligere når det gjelder spesialisering. I alle fartøygruppene mindre 28 meter, som ikke fisker med not, betyr seifisket lite for flertallet av fartøyene (stor forskjell på gjennomsnitt og median), men har større betydning for store deler av fartøymassen enn hysefisket. Langt flere fartøy i kystgruppen deltar i fiske etter sei enn i

fisket etter hyse. Tabell 3 gir oversikt over samtlige garn-, not- og trålfartøy som har landet sei. Det er i disse gruppene en finner "seispesialistene".

Tabell 3 Oversikt over samtlige fartøy større enn 21 meter som har fisket sei med garn, not og trål i 2010. Fangstall i kg rund vekt. Kilde: Fiskeridirektoratets sluttseddeldatabase.

	Garn >28	Not	Trål
Maks	2 434 260	5 319 626	6 453 133
Gjennomsnitt	665 582	599 893	1 244 171
Median	766 239	345 449	692 197
Antall fartøy	17	96	87

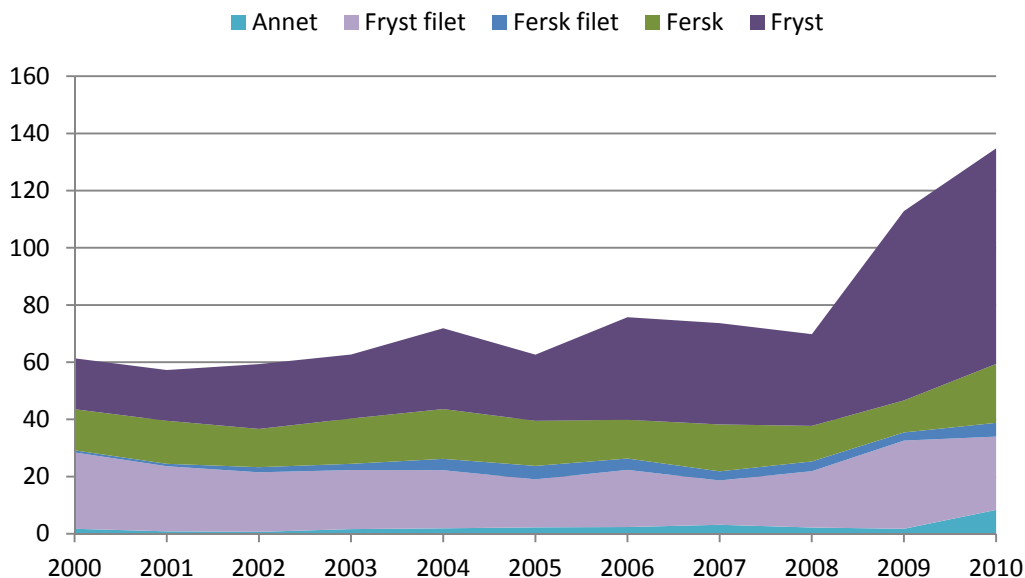
6 Eksport av produkter av hyse og sei

Her gis en kort oversikt over utviklingen i ulike produktkategorier av hyse og sei for å komplettere beskrivelsen gitt i foranstående kapitler. Oversikten er på et aggregert nivå og kun egnet til å si noe om generelle utviklingstrekk.

6.1 Hyse

Figur 19 viser utviklingen i eksport av hyse fordelt på produktkategorier. Sammenholdes Figur 19 med Figur 7 og Figur 10 ser en at økningen i eksport av fryst ubearbeidet hyse faller sammen med overførte kvoter til havfiskeflåten. Mengden ferske produkter (fersk rund og fersk filet) og fryst filet er rimelig konstant over tid og ikke har vært påvirket at økte landinger av hyse. Om dette antyder at markedet for disse produktene er "mettet", eller det er forhold i verdikjeden som gjør økning av disse produktene vanskelig, bør eventuelt gås nærmere inn i. Fryst hyse er i svært liten grad et råstoff for norsk fiskeindustri. Det ble landet 85 tusen tonn fryst hyse i 2010 og eksportert 75 tusen tonn rund fryst hyse samme år.

Våre informanter blant eksportørene melder tilbake at når landingene av fersk hyse kommer opp mot 1000 tonn i uka så faller prisene markert på ferske produkter og prisene til fisker følger etter.

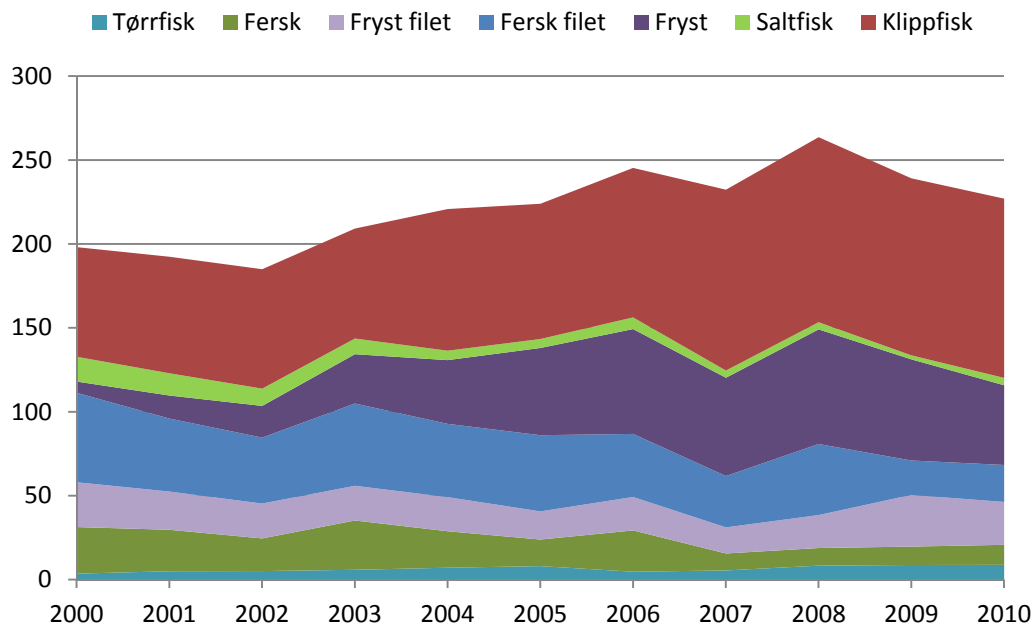

Figur 19 Utviklingen i all norsk eksport av hyse fordelt på produktkategorier tilbakeregnet til rund vekt. Kategorien "Fryst" er rund fyst fisk og "Fersk" fersk rund fisk. Eksportstatistikken er ikke i stand til å skille ut hyse fra sør for 62°N, men andeler er liten. Kilde: SSB

6.2 Sei

Figur 20 viser utviklingen i eksport av sei fordelt på produktkategorier og viser at sei har langt bredere anvendelse enn hyse. Selv om store mengder eksporteres rund fryst, så har

økningen av denne kategorien flatet ut. Andelen sei til klippfiskanvendelse er stor og voksende. Råstoff til klippfiskproduksjonen hentes fra både ferskt og fryst råstoff og en god del av notseien ender som klippfisk. Mens landingene av fryst sei, inklusiv sei fra sør for 62° N var på ca 109 tusen tonn i 2010 så var eksporten samme år ca 48 tusen tonn. Mengdene til anvendelsene fersk, fersk- og fryst filet er i tilbakegang.

Figur 20 Utviklingen i all norsk eksport av sei i tusen tonn fordelt på produktkategorier tilbakeregnet til rund vekt. Kategorien "Fryst" er rund fyst fisk og "Fersk" fersk rund fisk. Eksportstatistikken er ikke i stand til å skille ut sei fra sør for 62°N. Kilde: SSB

7 Konkluderende bemerkninger

I det foregående har vi sett på sesongprofilen i kystflåtens landinger og utnyttelse av kystflåtens kvoter av hyse og sei. I dette kapittelet summeres opp eventuelle tiltak som kan iverksettes for å dempe sesongprofilen og bidra til at kystflåten i større grad utnytter tildelte kvoter.

7.1 Sesongprofil

For fiskeflåten er det svært gode økonomiske grunner til at fiske, og spesielt fiske etter torsk, får en meget sterk sesongprofil (se 3.2). For vesentlige produktgrupper (saltfisk, klippfisk og tørrfisk) er sesongprofilen heller en fordel enn en ulempe i forhold til produksjon og marked. Grunnen til at sesongsvingninger er et stadig tilbakevendende tema er problemene dette skaper i forhold til enkelte markeder og i forhold til jevn sysselsetting og kapasitetsutnyttelse i fiskeindustrien. Dette legitimerer at det settes inn spesifikke tiltak, eller at en forsterker forvaltningsgrep som har dokumenterte dempende virkninger på sesongprofilen. Følgende tiltak, som det i større eller mindre grad er politisk aksept for, kan anvendes hver for seg eller sammen for å bøte på ulempene med sesongsvingninger:

1. Fortsette struktureringen av kystflåten, men begrense muligheten til å besitte store kvoter i pelagiske fiskerier kombinert med store kvoter i torskefiskeriene.
2. Periodisering, gjerne formulert som en bifangstordning og der dette må avgrenses til ferske leveranser
3. Endring av kvoteåret
4. Kvotebonus for levendefangst av torsk

7.2 Kvoteutnyttelse

På grunn av økonomien i fisket etter torsk prioriteres torskefiske av alle fartøygruppene i kystflåten. Med unntak av den minste fartøygruppen (<11), der en god del fartøy ikke tar hele torsk kvoten, så tar fartøy i de øvrige fartøygruppene nesten uten unntak sine torsk kvoter. Interessen for å fange hyse og sei er imidlertid ikke til stede for størstedelen av fartøyene i alle fartøygrupper (se kapittel 4 og 5), noe som resulterer i at store deler av hyse- og seikvotene avsatt til kystflåten ikke blir benyttet. Årlig etter 2005 har 20 – 25 tusen tonn ubenyttet hyse og opp mot 50 tusen tonn ubenyttet sei blitt overført fra kystgruppen til havfiskeflåten. I de årene det ligger til rette for et godt seinotfiske tas mesteparten av kystflåtens seikvote.

Selv om store deler av kystflåten ikke prioriterer fisk etter sei og hyse, så er en del fartøy i kystflåten i ferd med å gjøre fiske etter hyse og sei til vesentlige deler av inntektsgrunnlaget. Den lave generelle interessen har medført fritt fiske i kystflåten etter hyse og sei.

Innenfor det frie fisket kan det registrere en økende interesse for garnfiske etter sei. Gode fangster kombinert med økende priser (til salt- og klippfisk av sei) er forklaringsparametre. For et fåtall fartøy står sei for hoveddelen av fangstinntektene, og for mange flere er seifisket vesentlig. Normalt er sei den torskefisken det landes mest av i andre halvår. Det er også et

betydelig notfiske etter sei på sommeren. Økte priser og økt interesse for fisket etter sei for kystflåten, gjør at behovet for spesielle stimuleringstiltak ikke ansees som spesielt stort.

Fiske etter hyse engasjerer langt færre fartøy, men også her et fåtall fartøy i ferd med å gjøre fiske etter hyse til hovedinntektskilde, eller til en vesentlig del av fartøyets inntektsgrunnlag. I de minste fartøygruppene er linefiske dominerende og i de større fartøygruppene er en del snurrevadfartøy i ferd med å prioritere hysefiske. En ny tendens er at større snurrevadfartøy har investert i, eller er i ferd med å investere i, anlegg for ombordfrysing, spesielt med sikte på å utnytte høyere priser for fryst rund hyse. Foreløpig er det snakk om i underkant av 10 fartøy, men utviklingen blir fulgt med interesse av flere og kan medføre at ombordfrysing i den større kystflåten øker vesentlig – spesielt av hyse. Dette har potensial til å øke kystflåtens utnyttelse av hysekvotene vesentlig. Fangstene vil imidlertid ikke bidra til forsyning av norsk fiskeindustri. Den er mest interessert i fersk hyse av høy kvalitet, fortrinnsvis krokfanget.

Alternativet til ombordfryst hyse fra kystflåten vil mest sannsynlig være overføring av kvotene til havfiskeflåten, som nesten utelukkende lander denne hysa fryst. På kort sikt vil denne omleggingen derfor ikke få noen vesentlig effekt for fiskeindustrien. Effektene på lengre sikt av økt ombordfrysing, bør få oppmerksomhet i årene som kommer, spesielt med sikte på å motvirke eventuelt uheldige effekter for fiskeindustriens forsyningssituasjon dersom hysebestanden reduseres fra dagens nivå.

Bifangstordningen ser ut til å stimulere til økt fiske etter hyse, spesielt med line, og har i tillegg positiv vrikning for fiskeindustriens forsyningssituasjon. Ordninga treffer imidlertid ikke like godt i alle regioner. Når ordninga startes opp på sen sommer/tidlig høst, passer den best for de forholdene en finner i Finnmark og i Øst-Finnmark i særdeleshet. Når det gjelder situasjonen fra Røst-banken og til bankene utenfor Troms så "blokkerer" etternølere av skrei gode hysefelt på sein vår. En tidligere åpning av bifangstordningen, eventuelt med en geografisk avgrensing (f eks fra Røstbanken til og med Malangsgrunnen) vil ha potensial til å øke kystflåtens hysefiske i disse områdene. Dette er en ordning som også deler av fiskeindustrien etterlyste våren 2011. Vi anbefaler at dette vurderes. Det bør også vurderes om bifangstordningen kan brukes til å øke fiske i andre halvår ytterligere.

Bifangstordningen har mindre betydning for fiske etter sei. For enkelte snurrevadfartøy kan ordninga imidlertid være avgjørende for fiske etter hyse og sei på høsten.

8 Referanser

Anon (2006) Using Market Mechanisms to Manage Fisheries. Smoothing the Path. OECD.

Finnstad B-P (2005) Statseid fiskeindustri i Finnmark og Nord-Troms- fra plan til avvikling. Dr. Art. avhandling. Universitetet i Tromsø.

Hermansen Ø., Isaksen J.R. & Dreyer B. (2011) Challenging spatial and seasonal distribution of fish landings - Experiences from vertically integrated trawlers and delivery obligations in Norway. Marine Policy. Elsevier.

Hermansen, Ø og Svorken . M. (2011) Strukturering og landingsmønster. Delprosjekter 2010 – Markedsbasert høsting av fiskeressurser. Arbeidsnotat. Nofima. Tromsø.

Hermansen Ø (2010) Kvotebonus for levendefangst – erfaringer og effekt. Arbeidsnotat. Nofima Marked. Tromsø.

Hermansen, Ø. og Dreyer B.(2008) Distriktskvoteordningen – Fangståret 2007. Rapport nr 4/2008. Nofima. Tromsø

Henriksen E., Dreyer B. og Bendiksen, B. I.. Linefiske: en sammenligning mellom Island og Norge. Rapport 6/2009. Nofima. Tromsø.

ICES (2011a) Haddock in Subareas I and II (Northeast Arctic). ICES Advice 2011, Book 3.

ICES (2011b) Saithe in Subareas I and II (Northeast Arctic). ICES Advice 2011, Book 3.

ICES (2010a) Haddock in Subareas I and II (Northeast Arctic). ICES Advice 2010, Book 3.

ICES (2010b) Saithe in Subareas I and II (Northeast Arctic). ICES Advice 2010, Book 3.

Ot.prp. nr. 20 (2007-2008). Om lov om forvaltning av villlevende marine ressursar (havressurslova) . Tilråding frå Fiskeri- og kystdepartementet av 21. desember 2007, godkjend i statsråd same dagen.(Regjeringa Stoltenberg II) . <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fkd/dok/regpubl/otprp/2007-2008/otprp-nr-20-2007-2008-.html?id=493975>

Rånes, S. A., Dreyer, B. og Isaksen J.R. (2005). Kvotebank: "Saldo i vår favør?" Arbeidsnotat. Fiskeriforskning. Tromsø.

Rånes S.A (2004) Jevn råstofftilgang? Kvoteår, kvotebank og fangstbasert havbruk. Økonomisk fiskeriforskning. Årgang 14 Nr 1-2004. Fiskeriforskning. Tromsø

